

# Сагрэта памяццю і сэрцам

**У жніўні, звычайна перад Яблычным Спасам, ён збіраецца ў дарогу. Маршрут адзін — на Тураўшчыну: тут родная вёска Пагост, дзе засталіся незабыўныя сляды маленства і юнацтва, дзе ў памяці жывуць школьныя сцяжынкi, якія вывелі ў свет навуку і жыцця.**

Гэта пара, калі паглыбляецца недасяжнае высокае неба. На ім ярчэй загараюцца мігатлівыя далёкія зоркі. Над садамі, якія ацяжэлі ад ураджаю і ўзбуйнелых вячэрніх рос, самотна плыве ціхая ў задуменні поўня. Днём, калі падымецца сонца, з-за Прыпяці часам парывамі налятае вецер, яшчэ мяккі і лагодны, які ападае недзе ў блізкіх паплавах.

Ён, Міхась Кузьміч, жыхар Віцебска, былы работнік абласных структур, сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі, кандыдат філасофскіх навук, захоплены сваёй малой радзімай, спяшаецца туды не толькі, каб пахадзіць па знаёмых мясцінах, падыхаць тут гаючым паветрам, палюбавацца надпрыпяцкімі краявідамі. Не менш важная задума — яшчэ і яшчэ раз сустрэцца з землякамі, паслухаць іх аповеды пра мінулае і сучаснасць, разам перагарнуць старонкі 500-гадовай гісторыі. Пачутае і занатаванае з часам ляжа новымі радкамі ў яе жыццяпіс.

Нядаўна ў Віцебску (абласная друкарня) выйшла кніга Міхасы Кузьміча «Мой Пагост». Гэта другое выданне, дапоўненае і дапрацаванае, на беларускай мове. Аповед падаецца як летапіс вёскі з адступленнямі. Можна дадаць: з гістарычнымі даведкамі і філасофскім роздумам над вечнымі праблемамі быцця.

Героі кнігі — гэта землякі, тыя, хто пакінуў свой след у біяграфіі вёскі. Яркі, стваральны і, здаралася, трагічны. Гэта землякі, якія і сёння працягваюць добрыя справы мінулых пакаленняў. Пра каго б ні пісаў аўтар, кожны радок сагрэты яго ўдзячнай памяццю і шчырым сэрцам, што блізка і востра ўспрымае тое, чым жыла і жыве родная вёска.

Усё, што патрэбна для зручнага побыту, умелі рабіць землякі. Яны славіліся кемліваасцю і спрытам, розгалас пра многіх сягаў далёка за межы Тураўшчыны. Вось Маркевіч Пятро. Трэба пабудаваць хату або дамок на лепшчы — лепш за яго ніхто не справіцца. Ён мог, маючы у руках толькі сякеру, лёгка пасарамаціць практычным досведам масцітага тэарэтыка з будаўнічага ўніверсітэцкага факультэта. Каму трэба было зладзіць пэч, грубку або камін — звярталіся да Адама Кірайчука. Выштукуе так, што самая строгая гаспадыня не дасць ганьбы. Узнікла патрэба мець новую бочку, кадушку, дзежку — ішлі да Міхаіла Ляпіна: змайструе так, што нібыта звон — прыгожа і надзейна. Мясцовыя кавалі Сяргей Гуд і Дзяніс Ільеня падчас будаўніцтва моста цераз Сцвігу для яго мантажу па спецыяльным заказе вырабілі 582 крапёжныя цвікі выдатнай якасці, не горшыя за фабрычныя. А якія стравы гатавалі жанчыны, якімі былі хлебапёкамі! Літаральна па каліву ў архівах Гомеля, Мазыра, Мінска,



Хімкаў (Расія) і ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі збіраліся звесткі пра гісторыю вёскі. Перагорнуты і вывучаны тысячы старонак тэксту, мінулае і лёсы землякоў. Аўтар не шкадаваў ні часу, ні ўласных сродкаў на паездкі.

Адметна, што пісьменнік не збіраецца на вузкі лакальны падыход. Звычайныя будні вёскі падаюцца на фоне палітычнага, эканамічнага і сацыяльнага жыцця краіны. У выніку ўзбагаецца кантэкс, канкрэтныя факты набываюць грамадскую значнасць. Напрыклад, яркай асобай ў вёсцы быў брыгадзёр паляводчай брыгады Пятро Мурашка. Яго дасягненні ў працы сапраўды ўражвалі. Ён — удзельнік ВДНГ СССР, адзначаны ордэнам Леніна. Аўтар разгортвае гістарычную даведку, у якую ўдала ўпісваюцца справы пагосцкіх земляробаў.

Тутэйшыя плытагоны, такія, як Павел Торчык, Ціт Саскевіч, Захар Чэчка, праяўляючы кемліваасць і рызыкуючы сабой, пераганялі ўручную па Прыпяці ў суседнюю Украіну лесамастэрыялы. Аўтар, расказваючы пра гэта, піша аб тым, як у Данбасе будаваліся шахты, дзе адчувалася вострая патрэба ў беларускай драўніне.

Такі падыход, заснаваны на шырокім поглядзе на працэсы, якія адбываліся ў вёсцы, праз прызму жыцця краіны, выводзіць летапіс Пагоста на ўзровень дакумента, у якім пэўным чынам адлюстроўваецца цэлая эпоха мінуўшчыны. Тут своеасаблівы фокус, у якім, на першы погляд, будзённае набывае значнасць як факт гісторыі. У гэтым своеасаблівае бачанне аўтарам з'яў рэчаіснасці і праявы яго майстэрства. Сюжэтна-кампазіцыйныя і стылёвыя элементы, устаўкі і лірычныя замалёўкі, каментарыі, роздум — гэтыя і іншыя спосабы падачы матэрыялу ператвараюць летапіс вёскі ў мастацка-дакументальную прозу. Яна лёгка ўспрымаецца і з цікавасцю чытаецца.

Не абмінула Пагост і трагедыя вайны. Як стала вядома, у планах акупантаў было знішчыць вёску. 22 жніўня 1941 года фашысты ўчынілі крываваую бойню. Вёска палала. Са 198 хат ацалела 34. У агні загінулі дзясяткі мірных жыхароў. Толькі нейкая выпадковасць перашкодзіла зруйнаваць вёску да тла.

Вяскоўцы не скарыліся ворагу. Напрыклад, 18-гадовы Міша Якубоўскі. У той дзень немцы прывялі яго на браніраваны кацер, які стаяў на Прыпяці, каб утапіць. Скарыстаўшы

замінку, юнак кінуўся ў рачную плынь. Прыбрэжны чарот выратаваў яго ад куль. Юнак пайшоў у партызаны разведчыкам. Пасля вайны яго абралі старшынёй калгаса ў Верасніцы, які з цягам часу стаў адным з найлепшых у рэспубліцы. За гэта Міхаіла Аляксандравіча ўзнагародзілі трыма ордэнамі Леніна і шматлікімі іншымі ўзнагародамі.

Пасля вайны вёска актыўна адраджалася. Землякі, якія вярнуліся з франтоў і партызанскіх атрадаў, энергічна ўзяліся за мірную працу. Ужо ў сярэдзіне 50-х гадоў у новай хаце, пабудаванай калгасам, справіла наваселле апошняга сям'я, якая жыла ў зямлянцы. Паводле перапісу насельніцтва 1959 года, у вёсцы налічвалася больш чым 1200 жыхароў. У 60-70-я гады школу наведвала 450 і больш вучняў.

Як адбудоўваліся землякі, як гадавалі і выхоўвалі дзяцей, якія звычайна

**Героі кнігі — гэта землякі, тыя, хто пакінуў свой след у біяграфіі вёскі. Яркі, стваральны і, здаралася, трагічны. Гэта землякі, якія і сёння працягваюць добрыя справы мінулых пакаленняў. Пра каго б ні пісаў аўтар, кожны радок сагрэты яго ўдзячнай памяццю і шчырым сэрцам, што блізка і востра ўспрымае тое, чым жыла і жыве родная вёска.**

і традыцыі, якія духоўныя запатрабаванні, што хвалюе землякоў цяпер — усё, чым вёска жыла раней, як ладзяцца будні і побыт, падаецца ў адзіным патоку фактаў, асэнсоўваецца ў адступленнях, найперш у заключнай частцы, дзе выказваюцца філасофскія погляды на змяныя клопаты і справы пагастчан, галоўным чынам у духоўнай сферы. Асабліва адчуваецца імклівы і незваротны бег гістарычнага і побытавага часу, што нясе ў сабе абнаўленне і перамены. На жаль, не ўсе яны радуюць. Няма ўжо ў Пагосце сплаўучастка, закрыта школа (дзяціль адвозяць на вучобу ў суседнія Азяраны), скарачаецца колькасць жыхароў...

Але ёсць і навіны, якія цешаць. Вёска — яшчэ і асяродак культурніцкага жыцця. Больш за 30 гадоў радуе фальклорна-этнаграфічны гурт «Міжрэчча», у 2010 годзе амерыканская тэлекампанія CNN дала Пагосту высокае месца ў рэйтынгу ТОП-10 самых спрыяльных месцаў для правядзення старога і новага года. Старажытны абрад «Юраўскі карагод» у 2019 годзе ўнесены ў ганаровы спіс сусветнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЭСКО. У цэнтры сяла ўзвышаецца помнік землякам (2016). А цяпер ёсць і кніга «Мой Пагост». Летась у міжрэччы Прыпяці і Сцвігі закладзены гадавальнік для развядзення каштоўных парод тураў замежнай селекцыі...

Творца вяртаецца з паездкі на малую радзіму ў бадзёрым настроі. Пры сустрэчах з землякамі сабраны новыя цікавыя звесткі і факты, якія з цягам часу ўзбагацяць летапіс роднай вёскі.

**Васіль ПРЫПЯЦКІ**